

Izgradnja knjižničnih zbirki na odjelima za mlade

Šatalić Krstić, Jelena

Undergraduate thesis / Završni rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zadar / Sveučilište u Zadru**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:162:608704>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-23**

Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

Repository / Repozitorij:

[University of Zadar Institutional Repository](#)

Sveučilište u Zadru

Odjel za informacijske znanosti

Preddiplomski sveučilišni studij Informacijske znanosti – knjižničarstvo

Jelena Šatalić Krstić

Izgradnja knjižničnih zbirki na odjelima za mlade

Završni rad

Zadar, 2016.

Sveučilište u Zadru
Odjel za informacijske znanosti
Preddiplomski sveučilišni studij Informacijske znanosti – knjižničarstvo

Izgradnja knjižničnih zbirki na odjelima za mlade

Završni rad

Student/ica:
Jelena Šatalić Krstić

Mentor/ica:
doc. dr. sc. Martina Dragija Ivanović

Zadar, 2016.

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, **Jelena Šatalić Krstić**, ovime izjavljujem da je moj **završni** rad pod naslovom **Izgradnja knjižničnih zbirki na odjelima za mlade** rezultat mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mojega rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mojega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Zadar, 28. rujan 2016.

Sadržaj

1. Uvod	6
2. Mladi u knjižnicama	7
2.1. Mladi kao korisnička skupina	7
2.2. Knjižnice i mladi	9
2.2.1. Knjižničar za mlade	11
3. Izgradnja knjižničnih zbirki za mlade	12
3.1. Postupci izgradnje knjižnične zbirke	12
3.2. Smjernice za izgradnju knjižničnih zbirki za mlade	13
3.3. Selekcija građe namijenjene mladim korisnicima	15
4. Istraživanje	17
4.1. Cilj istraživanja	18
4.2. Metodologija	18
4.3. Rezultati intervjua	19
4.4. Rezultati analize	20
4.5. Rasprava	21
5. Zaključak	23
Literatura	25

Sažetak

Najosjetljivija skupina u knjižnicama su mladi – korisnička skupina od 12. do 20. godine života. Građa na odjelima za mlade mora zadovoljiti intelektualne, emocionalne i društvene potrebe mladih kako bi im pomogla pri ostvarenju uspješnog prijelaza iz djetinjstva u odraslu dob. Izgradnja knjižničnih zbirki podrazumijeva selekciju i nabavu građe, te pročišćavanje i vrednovanje zbirki. Kako bi izgradili kvalitetne zbirke, knjižničari moraju istraživati potrebe svojih korisnika i na temelju toga osmisliti smjernice za izgradnju. To je ujedno i temelj za selekciju, odnosno proces odabira primjerene građe.

U ovom radu, polazeći od osnovne literature u području rada s mladima te izgradnje knjižničnih zbirki, istražile su se polazne pretpostavke i uvjeti za izgradnju kvalitetne zbirke na odjelima za mlade, te problematika vezana uz tu specifičnu skupinu korisnika. Posebna se pozornost posvetila selekciji građe, odnosno kriterijima prema kojima knjižničari odabiru građu namijenjenu mladima. Kako bi se ispitala neka od ovih teorijskih saznanja u praksi, istražili su se postupci izgradnje zbirke za mlade u Gradskoj knjižnici Zadar. Intervjuiranjem djelatnika Odjela za djecu i mladež ispitalo se kojoj dobnoj skupini namjenjuju usluge za mlade, koje kriterije i izvore koriste pri odabiru građe za mlade i uključuju li svoje korisnike u rad. Također, analizirane su Smjernice za nabavu knjižnične građe Gradske knjižnice Zadar s obzirom na kriterije za selekciju građe za mlade navedene u literaturi.

Ključne riječi: mladi; odjel za mlade; mladi i knjižnice; izgradnja zbirki; selekcija građe

1. Uvod

Različite knjižnice i odjeli zahtijevaju i različite pristupe odabiru građe, prilagođene potrebama njihovih specifičnih skupina korisnika. Jedna od takvih skupina su i mladi – grubo uzevši, korisnici od 12 do 20 godina starosti. Kao najosjetljivija skupina knjižničnih korisnika, zahtijevaju poseban pristup – kako u radu, tako i pri odabiru građe koja im je namijenjena.

Usluge za mlade prvi se puta javljaju početkom 20. stoljeća u SAD-u odgovarajući na potrebe tada najveće demografske dobne skupine. Te potrebe, kao i danas, bile su vezane uz školske obaveze, rad i zabavu. U literaturi još uvijek ne postoji konsenzus oko nazivanja i dobi ove skupine korisnika. Neke knjižnice svoje službe i usluge namijenile su starosnoj dobi od 12. do 18. godine života nazivajući ih uslugama za tinejdžere, dok se druge orijentiraju na šire poimanje (usluge za mlade) – donju granicu definiraju kao 12. godinu života, dok gornja granica nije strogo definirana.

Građa na odjelima za mlade mora zadovoljiti intelektualne, emocionalne i društvene potrebe mladih kako bi im pomogla pri ostvarenju uspješnog prijelaza iz djetinjstva u odraslu dob. Izgradnja svih knjižničnih zbirki pa tako i onih namijenjenih mladima podrazumijeva selekciju i nabavu građe, te pročišćavanje i vrednovanje zbirki. Kako bi izgradili kvalitetne zbirke, knjižničari moraju istraživati potrebe svojih korisnika i na temelju toga osmisliti smjernice za izgradnju. To je ujedno i temelj za selekciju, odnosno proces odabira primjerene građe. Kriteriji za odabir su brojni; ovisе prvenstveno o željama korisnika, prirodi i sadržaju postojeće zbirke te raspoloživim financijskim sredstvima, a temelje se na slobodnom pristupu znanju i informacijama.

2. Mladi u knjižnicama

2.1. Mladi kao korisnička skupina

Tinejdžeri, adolescenti, mladi, mladi odrasli, mladež – sve su to termini koji se koriste u literaturi kada se govori o knjižničnim uslugama za mlade. Pojam "adolescenti" dolazi od latinske riječi *adolescere* i znači dozrijevati.¹ Taj je termin 1904. godine prvi puta upotrijebio Stanley Hall sugerirajući time kako je glavno obilježje tog razdoblja odrastanje. Institucionalizacija tog pojma značila je da ovu skupinu možemo promatrati kao zasebnu iz razvojne, institucionalne, društvene i kulturne perspektive.²

U literaturi postoji mnogo definicija o tome koje dobno razdoblje obuhvaća mladenaštvo. Savez za knjižnične usluge za mladež (YALSA) definira dobnu granicu od 12. do 18. godine života međutim, takvo poimanje ne uzima u obzir brojne društvene i psihološke aspekte današnjih adolescenata.³ Europska unija, prema politici za mlade, mlade određuje kao osobe između 13. i 30. godine života.⁴ Prema IFLA-inim Smjernicama za knjižnične usluge za mladež, pojam "mladi" obuhvaća skupinu ljudi na razmeđu djetinjstva i odrasle dobi. Smjernice ne određuju konkretne godine ove skupine, već naglašavaju kako je zadatak svake pojedine knjižnice odrediti raspon godina koje će njihovi programi ili usluge obuhvatiti. Ipak, naglašavaju kako se općenito govoreći dvanaesta godina života uzima kao donja granica, odnosno početak mladenaštva, dok gornja nije strogo određena već treba biti prilagođena korisničkim interesima i potrebama.⁵ Walter i Meyers smatraju kako su rasprave o tome koju dob obuhvaća mladenaštvo s obzirom na sve sociološke aspekte u različitim dijelovima svijeta nepotrebne te kako bi knjižničari trebali prihvatiti da su granice prilično nejasne i fokusirati se na drugu dekadu života kao okvir u kojem djeluju.⁶

¹ Anić, Vladimir; Goldstein, Ivo. Rječnik stranih riječi. Zagreb: Novi liber, 1999.

² Usp. Pattee, Amy S. Developing library collections for today's young adults. Lanham; Toronto; Plymouth, UK: The Scarecrow Press, Inc., 2014. Str. 3.

³ Usp. Isto. Str. 5-6.

⁴ Usp. Stričević, Ivanka; Jelušić, Srećko. Knjižnične usluge za mlade: modeli i koncepti. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 53, 1(2010), str. 7.

⁵ Usp. Smjernice za knjižnične usluge za mladež: prerađeno izdanje smjernica koje 1996. objavio Stalni odbor Sekcije knjižničara za djecu i mladež/ priredivači Pat Muller i Ivan Chew. Web 2.0 i knjižnične usluge za mladež: uvod za knjižničare / priredio Ivan Chew. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2009. Str. 15.

⁶ Usp. Walter, Virginia A.; Meyers, Elaine. Teens and libraries: getting it right. Chicago: American Library Association, 2003. Str. 38.

Razdoblje mladenaštva u životu svakog pojedinca obilježeno je odvajanjem od roditeljskog doma i grupiranjem u društvo iste starosne dobi. Snažne emocionalne oscilacije uzrokovane su hormonalnim promjenama, prvim vezama s drugim spolom te raznim konfliktima, kako u domu tako i u društvu. Mladi se ne osjećaju dobro u prostorima koje dijele s djecom međutim, iako se žele smatrati odraslima, često su nepovjerljivi prema odraslim osobama.⁷

Mladi kao korisnička skupina u knjižnici imaju drugačije informacijske potrebe i čitateljske interese od djece i od odraslih. Mlada osoba, za razliku od djece, sposobna je za složenije misaone operacije zbog čega se mijenja i njihov pristup iskazivanju potreba i preradi informacija.⁸ Njihove informacijske potrebe uglavnom su vezane uz školske obaveze, svakodnevni život i zabavu (popularnu kulturu). Kada pretražuju informacije, mlade zanimaju odgovori na njihova pitanja, ali i one informacije koje će ih potaknuti na propitkivanje vlastitih stavova. Traže informacije koje se odnose na njihove „životne ciljeve, informacije koje će ublažiti njihove tjeskobe, pomoći im donositi odluke i poduprijeti njihovo razumijevanje problema ili teme“ (prevela Jelena Šatalić Krstić)⁹. Ross Todd napominje kako oni pritom nisu pasivni prerađivači informacija, već pronađene informacije mogu primijeniti ili odbaciti.¹⁰

Agosto i Hughes-Hassel navode sedam područja razvoja mladih:

- 1) ja kao društveno biće,
- 2) ja kao emocionalno biće,
- 3) ja kao refleksivno biće,
- 4) ja kao fizičko biće,
- 5) ja kao kreativno biće,
- 6) ja kao sazajno biće i
- 7) ja kao seksualno biće.

⁷ Usp. Schmitt, Rita. Knjižnice za mladež u Njemačkoj. // Nove usluge za korisnike narodnih knjižnica / Rita Schmitt. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba; Goethe institut, 2004. Str. 15-16.

⁸ Usp. Stričević, Ivanka; Jelušić, Srećko. Nav.dj. Str. 2-3.

⁹ Usp. Shenton, A.; Dixon, P. Models of young people's information seeking. // Journal of librarianship and information science, 35(1). Str. 5-22. Citirano prema: Pattee, Amy S. Nav.dj. Str. 61.

¹⁰ Usp. Todd, Ross. Adolescents of the information age: patterns of information seeking and use, and implications for information professionals. // School Libraries Worldwide 9(2). Str. 27-46. Citirano prema: Pattee, Amy S. Nav.dj. Str. 61.

Mladi su svakodnevno u potrazi za informacijama kako bi si olakšali sazrijevanje u svim ovim područjima,¹¹ posebice danas, u digitalnom dobu.

Današnji korisnici odjela i usluga za mlade pripadnici su takozvane generacije Y – milenijske generacije te Google generacije unutar nje. Najvažnije obilježje ove generacije jest internet. Pripadnici ove generacije nisu doživjeli pojavu interneta, već su odrastali s internetom i internet im je norma u svakodnevnom životu. Poznaju tehnologije i spretno rukuju njima, čitanje s ekrana prirodnije im je od čitanja s papira, a tipkovnicom rukuju bolje nego priborom za pisanje. Za razliku od prijašnjih generacija, aktivni su, znaju što žele i traže da ih se uključi u različite društvene procese¹² – mnogi od njih već u ranim godinama mladenaštva počinju se baviti društvenim i političkim aktivizmom. Ipak, iako su odrasli pretražujući internet, nisu savladali kvalitetno pronalaženje, procjenu i uporabu informacija – nisu informacijski pismeni¹³ i to je područje u kojem bi knjižničari ponajprije trebali djelovati.

2.2. Knjižnice i mladi

Usluge za mlade prvi se put počinju javljati u SAD-u u prvoj polovici 20. stoljeća. Prve usluge za mlade uglavnom su imale obrazovni karakter budući da su većinu korisnika te dobi činili učenici. Knjižnice su postale mjesto gdje su učenici izrađivali svoje školske zadatke, a knjižničari su im pomagali pronalaziti literaturu i snalaziti se na njima kompleksnijim odraslim odjelima. Ipak, bilo je i knjižnica koje su se fokusirale i na usluge namijenjene mladima koji su se, umjesto školama, priključili tržištu rada. Uloga knjižnice bila je da im pomogne izabrati posao koji bi mogli raditi.¹⁴ Već tada postojali su i knjižničari koji su osim podupiranja formalnog obrazovanja i pripremanja za tržište rada knjižnicu prepoznali i kao mjesto u kojem bi mladi mogli provoditi slobodno vrijeme, mjesto na kojem će se zabaviti i mjesto iz kojeg bi mogli aktivno pridonositi društvu. Najvažnije bile su dvije knjižničarke. Amelia Munson, jedna od prvih knjižničara koja se opredijelila za rad s mladima, učinila je važan korak kada je u svojoj knjizi *An ample field: books and young people* kao najvažniju

¹¹ Usp. Agosto, Denise E.; Hughes-Hassel, Sandra. Toward a model of everyday life information needs of urban teenagers: part 1: theoretical model. // Journal of the American Society for Information Science and Technology 57(10). Str. 394-403. Citirano prema: Higgins, Sjuzan I. Javne biblioteke i službe za mlade. Beograd: Narodna biblioteka Srbije, 2009. Str.45-46.

¹² Usp. Information behaviour of the researcher of the future: a Ciber briefing paper. URL: <http://www.bl.uk/news/pdf/googlegen.pdf>. Citirano prema: Stričević, Ivanka; Jelušić, Srećko. Nav.dj. Str. 14-15.

¹³ Usp. Stričević, Ivanka; Jelušić, Srećko. Nav.dj. Str. 15-16.

¹⁴ Usp. Walter, Virginia A.; Meyers, Elaine. Nav.dj. Str. 3-14.

dobrobit čitanja kod mladih istaknula zabavu, a ne kulturno uzdizanje, širenje horizonata i pogled iz različitih perspektiva kao glavne prednosti koje su se do tada spominjale u literaturi.¹⁵ Još jedna pionirka knjižničarstva za mlade, Margaret Edwards, u svojoj knjizi *The fair garden and the swarm of beasts: the library and the young adult*, napravila je veliki iskorak ustanovivši tri najvažnije vještine rada s mladima koje su primjenjive i danas:

- 1) suosjećajno razumijevanje adolescenata,
- 2) poznavanje literature koja ih zanima i
- 3) vještina približavanja tih knjiga mladima. (prevela Jelena Šatalić Krstić)¹⁶

Vjerovala je kako kvalitetna literatura može promijeniti živote mladih nabolje i protivila se cenzuri smatrajući kako mladi moraju čitati o životu onakav kakav jest, ne onakav kakav bismo mi htjeli da bude. Kao mentor mlađim knjižničarima učila ih je da budu aktivni u radu, da prilaze korisnicima i da i sami čitaju literaturu koju preporučuju.¹⁷

Nakon Drugog svjetskog rata, posebice u Europi, knjižnice su postale i mjesto demokracije. Bila su to mjesta na kojima su mladi mogli učiti o različitim kulturama, provoditi vrijeme s vršnjacima i aktivno, kroz razne programe, raditi na miru i toleranciji. Prva knjižnica za mlade otvorena je u Münchenu 1949. godine. Poslanje ove knjižnice bilo je širenje međukulturalnog razumijevanja koje će, pomoću knjiga iz različitih kultura, pomoći osigurati mir, demokraciju i tolerantnu budućnost za buduće generacije.¹⁸

U osamdesetim godinama dvadesetog stoljeća primijećen je nestanak mladih iz narodnih knjižnica na što je utjecalo nekoliko različitih faktora. Jedan od razloga svakako je tradicionalna podijeljenost knjižnica na odjele za djecu i odjele za odrasle koja je određena formalnim obrazovanjem – djeca su do osamnaeste godine, tj. do završetka srednje škole, a odrasli nakon srednje škole. Takav pristup ne priznaje psihofizičke osobine mladih zbog čega se oni u knjižnicama ne osjećaju dobrodošlo. Drugi je razlog prevelika usmjerenost na razvoj odjela i usluga za djecu predškolske dobi koji su do osamdesetih godina dvadesetog stoljeća bili zanemarena korisnička skupina, a mnogi autori kao razlog vide i nedostatak posebno osposobljenih knjižničara. Jedan od najvažnijih uzroka zanemarivanja mladih u knjižnicama je i različito tumačenje pojma "mladi". Pod pojmom "mladi" knjižničari i danas

¹⁵ Usp. Walter, Virginia A.; Meyers, Elaine. Nav.dj. Str. 7.

¹⁶ Usp. Edwards, Margaret A. *The fair garden and the swarm of beasts: the library and the young adult*. Revised and expanded edition. New York: Hawthorn, 1974. Citirano prema: Walter, Virginia A.; Meyers, Elaine E. Nav.dj. Str. 8.

¹⁷ Usp. Walter, Virginia A.; Meyers, Elaine. Nav.dj. Str. 7-10.

¹⁸ Usp. Internationale Jugendbibliothek. URL: <http://www.ijb.de/en/about-us/iyl-history.html> (2016-09-01)

podrazumijevaju dobno različitu populaciju. Mnogi, stvarajući usluge "za djecu i mlade", kao mlade podrazumijevaju samo mlade tinejdžere (12 do 14 godina starosti). Drugi u obzir uzimaju samo tinejdžere (12 do 18 godina starosti) zanemarujući mnoge koji i nakon završetka srednje škole nastavljaju koristiti odjele na kojima su do tada boravili.¹⁹ Jedan od problema svakako je i usko poimanje literature za mladež koja se tada temeljila isključivo na problemima mladih (npr. ovisnosti, seksualnost) – takva literatura bila je zanimljiva samo manjem dijelu mladih korisnika.²⁰ Osim toga, mladi su mnogim knjižničarima bili nepoželjni korisnici što je rezultat brojnih predrasuda koje se i danas mladima prišivaju, obično bez valjanih razloga. Jedna od glavnih pretpostavki jest da su mladi neprestano u nekakvoj opasnosti što stvara krivu sliku u javnosti i skreće pozornost sa one skupine adolescenata kojima zaista treba pomoć.²¹

U Hrvatskoj knjižničarstvo za mlade nema dugu tradiciju. Od pojave prvih dječjih odjela (pedesetih godina dvadesetog stoljeća) neki programi dijelom su bili namijenjeni i mladima međutim, sustavno organizirane službe i usluge nisu postojale. Tek je 2000. godine pri Knjižnici Medveščak u Zagrebu otvoren prvi odjel za mlade u Hrvatskoj²², a uslužuje korisnike od 13. do 20. godine života.²³

2.2.1. Knjižničar za mlade

Najvažniji dio svake knjižnice, pa tako i odjela za mlade jest knjižničar. Najvažniji posao knjižničara za mlade jest da bude informacijski posrednik i kao takav mora prema svojim korisnicima uspostaviti stav dobrodošlice kako bi im olakšao pristup informacijama. Mora biti svjestan važnosti povjerljivosti podataka²⁴ kako bi mladi korisnici stekli dojam o knjižnici kao o mjestu na kojem se osjećaju sigurno. Knjižničar koji radi s mladima trebao bi biti svjestan da su mladi „za svoju kulturu stručnjaci“²⁵ i u skladu s time biti otvoren na suradnju s njima, aktivno ih uključiti u sve postupke koje planira provesti u svojoj knjižnici i odnositi se prema njima s poštovanjem i prihvaćanjem. Također, mora biti spreman na to da se potrebe

¹⁹ Usp. Stričević, Ivanka; Jelušić, Srećko. Nav.dj. Str. 3-7.

²⁰ Usp. Schmitt, Rita. Nav.dj. Str. 15.

²¹ Usp. Walter, Virginia A.; Meyers, Elaine. Nav.dj. 33-34.

²² Usp. Stričević, Ivanka; Jelušić, Srećko. Nav.dj. Str. 13.

²³ Usp. Knjižnica Medveščak – Odjel za mladež "Idi pa vidi". URL: <http://www.kgz.hr/hr/knjiznice/knjiznica-medvescak/odjeli-239/odjel-za-mladez-idi-pa-vidi/241> (2016-09-01)

²⁴ Usp. Higin, Sjuzan I. Javne biblioteke i službe za mlade. Beograd: Narodna biblioteka Srbije, 2009. Str. 95.

²⁵ Usp. Schmitt, Rita. Nav.dj. Str. 26.

mladih, ovisno o generacijama, mogu mijenjati zbog čega uvijek mora biti otvoren za promjene. Mora imati na umu važnost cjeloživotnog usavršavanja kako bi poznao razvojne potrebe mladih i trenutne trendove, a to uključuje i upoznavanje mladenačke kulture. Knjižničar bi trebao zagovarati važnost mladih ljudi, kako u vlastitoj knjižnici, tako i u široj zajednici. U široj zajednici mora uspostaviti i kontakte i suradnju s drugim ustanovama i organizacijama koje se bave potrebama mladih.²⁶

Današnje generacije mladih korisnika zahtijevaju poseban odgovarajući prostor, prostor u kojem se osjećaju dobrodošlo. Od knjižnice traže odgovarajuću građu koja uključuje opsežnu ponudu različitih medija i pristupačno osoblje koje će ih uključiti u osmišljavanje programa koji su im namijenjeni. Mladi su nositelji tehnoloških promjena pa korištenje tehnologija u knjižnicama mora uključivati i mlade.²⁷

Uz kvalitetan odnos s mladima, knjižničar im može pomoći da izgrade svoj identitet i u skladu s time pronađu način da pridonese razvoju društva u cjelini,²⁸ te uspješno prijeđu iz djetinjstva u odraslu dob.

3. Izgradnja knjižničnih zbirki za mlade

3.1. Postupci izgradnje knjižnične zbirke

Najvažnija zadaća svih knjižnica pa tako i onih namijenjenih mladima jest „prijenos informacija i razvoj znanja“ (prevela Jelena Šatalić Krstić)²⁹ putem literature koju knjižnica posjeduje. Izgradnja kvalitetne knjižnične zbirke uključuje šest postupaka.

²⁶ Usp. Smjernice za knjižnične usluge za mladež: prerađeno izdanje s mjernica koje 1996. objavio Stalni odbor Sekcije knjižnica za djecu i mladež / priređivači Pat Muller i Ivan Chew. Web 2.0 i knjižnične usluge za mladež: uvod za knjižničare / priredio Ivan Chew. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2009. Str. 18.

²⁷ Usp. Stričević, Ivanka; Jelušić, Srećko. Nav.dj. Str. 15-17.

²⁸ Usp. Higin, Sjuzan I. Javne biblioteke i službe za mlade. Beograd: Narodna biblioteka Srbije, 2009. Str. 109-110.

²⁹ Usp. Evans, G. Edward; Zarnosky Saponaro, Margaret. Developing library and information center collections. 5th ed. Westport, Connecticut; London: Libraries Unlimited, 2005. Str. 6.

Prvi postupak je istraživanje potreba zajednice korisnika. Najvažniji podaci svakako su broj i struktura korisnika kao što je dob, stupanj obrazovanja i sl. Uzimajući u obzir rezultate istraživanja, obavlja se sljedeći postupak – plan nabave. Plan nabave podrazumijeva smjernice kojima će se knjižničari voditi prilikom nabave građe. Uključuje podatke o tome koja je namjena knjižnice i pojedinih zbirki te podatke o prednosti nabave. Određuje i načine na koji će se građa prikupljati, načine korištenja, podatke o tome koliko će se pojedina građa čuvati i koje će se vrste dokumenata prikupljati. Plan nabave određuje i zajednicu korisnika kojoj su knjižnica i njene zbirke namijenjene. Sljedeći postupak jest selekcija knjižne građe. To je postupak prilikom kojeg se određuje koju će građu knjižnica nabaviti. Selekcija se obavlja uz pomoć desiderate, kartoteke u koju knjižničari i korisnici unose podatke o publikacijama koje smatraju važnima i prikladnima za knjižnični fond. Nakon selekcije, slijede postupci nabave knjižnične građe. Za početak, potrebno je utvrditi posjeduje li knjižnica željeni naslov i je li već u postupku nabave te vjerodostojnost podataka kojima se raspolaze (predakcesija). Nakon toga, knjižnica nabavlja građu uobičajenim postupcima nabave (kupnja, zamjena, dar, obvezni primjerak, vlastito izdavaštvo). Sljedeći je postupak pročišćavanje zbirke kojem je svrha ušteda prostora, ekonomičnije poslovanje, veća dostupnost građe, bolja organizacija poslova i bolje usluge za korisnike. Kriteriji za pročišćavanje su *shelf time* (vrijeme koje je određena publikacija provela na policama bez posuđivanja), pokazatelji o posudbi i rezervacijama, pokazatelji o citiranosti i proučavanje sudova stručnjaka. Posljednji postupak izgradnje knjižničnih zbirki jest vrednovanje koje se provodi pomoću statističkih i usporednih metoda i metoda ispitivanja korisnika.³⁰

3.2. Smjernice za izgradnju knjižničnih zbirki za mlade

Smjernice za izgradnju knjižničnih zbirki skup je smjernica prema kojima knjižničari razvijaju zbirke. Smjernice definiraju svrhu, ciljeve i namjenu pojedinih zbirki i sadrže detaljne planove o nabavi, organizaciji i održavanju knjižničnih zbirki. Smjernice za izgradnju knjižničnih zbirki za mlade mogu biti zaseban dokument ili se nalaziti unutar smjernica koje

³⁰ Usp. Tadić, Katica. Rad u knjižnici: priručnik za knjižničare. URL: <http://dzs.ffzg.unizg.hr/text/katm.htm> (2016-09-01)

se odnose na cijelu knjižnicu, ovisno o veličini i potrebama knjižnice.³¹ Prema Braun, Martin i Urquhart trebale bi sadržavati sljedeće elemente:

- 1) dob i strukturu korisnika kojima je zbirka namijenjena,
- 2) vrste žanrova i formata koji će se prikupljati u zbirci,
- 3) kriterije kojima će se knjižničari služiti prilikom selekcije građe,
- 4) smjernice za pročišćavanje i evaluaciju i
- 5) upute o tome kako postupati na korisničke žalbe na zbirku.³²

Kada se opisuje dob kojoj je zbirka namijenjena, treba imati na umu kako je ta korisnička skupina definirana u zajednici u kojoj knjižnica djeluje. Ukoliko u zajednici ne postoji konsenzus oko toga, moguće ju je definirati i prema različitim stručnim i znanstvenim izvorima ili iskustvu rada s mladima. Osim toga, treba obratiti pozornost i na kulturalne, ekonomske i jezične različitosti, posebice u multikulturalnim društvima. Sljedeći opisanu korisničku skupinu, potrebno je definirati vrste formata i žanrova koje će zbirka okupljati. Takav popis obično nije strogo definiran, već ukratko opisuje na koje će se korisničke potrebe knjižničari fokusirati prilikom izgradnje zbirke. Kada je izgradnja zbirke za mlade u pitanju, knjižnice se obično fokusiraju na rekreativne, edukacijske i kurikularne potrebe. Zbirka bi trebala sadržavati publikacije različitih formata (knjige, časopisi, stripovi...), kao i velik izbor neknjižne građe. Trebala bi sadržavati i literaturu namijenjenu djeci i odraslima ukoliko bi mogla biti zanimljiva i mladim korisnicima. Sljedeći važan korak u stvaranju smjernica jest opisati principe prema kojima knjižničari odabiru građu. To je posebice važno kod mladih jer jasno naznačena politika može spriječiti pokušaje cenzure od strane roditelja ili druge zainteresirane javnosti. U ovom dijelu važno je naglasiti kako se pri izgradnji zbirke knjižničari vode načelima nepristranosti i ravnopravnosti. To znači da će zbirka odražavati različite perspektive o društvenim i povijesnim pitanjima i uključivati građu koja nije diskriminatorna ni prema jednoj društvenoj manjini. Nadalje, knjižnica se u ovom dokumentu obvezuje kako će redovito evaluirati i pročišćavati zbirku kako bi ona ostala relevantna i ukorak s vremenom. Koliko će redovito knjižničari obavljati takve poslove, ovisi o samoj knjižnici. Posljednje što smjernice moraju sadržavati, a izravno je vezano uz intelektualnu slobodu koja je temelj svih knjižničnih usluga, je opisati postupak koji svim korisnicima daje mogućnost žalbe na pojedinu jedinicu građe ili politiku nabave. Knjižnice moraju detaljno

³¹ Usp. Pattee, Amy S. Nav.dj. Str. 21-57.

³² Usp. Braun, L. W.; Martin, H. J.; Urquhart, C. Risky business: making and managing risks in library services for teens. Chicago: American Library Association, 2010. Citirano prema: Pattee, Amy S. Nav.dj. Str. 27.

opisati postupak kojim se korisnik može žaliti kao i postupke koje će knjižnično osoblje u slučaju žalbe poduzeti.³³

3.3. Selekcija građe namijenjene mladim korisnicima

Dva su osnovna načela kojima se knjižničari vode prilikom selekcije knjižnične građe – načelo vrijednosti i načelo potražnje. Načelo vrijednosti ili kakvoće načelo je prema kojem knjižničari nabavljaju građu koja će intelektualno obogatiti život korisnika ne isključujući pritom literaturu za koju se smatra da bi mogla loše utjecati na njega. Ovo načelo potječe iz teorije prema kojoj je knjižnica kulturna, ali i odgojno-obrazovna ustanova kojoj je cilj pridonijeti stvaranju boljeg svijeta. Prema načelu potražnje ili potrebe knjižnice nabavljaju građu za kojom postoji potreba u zajednici koju opslužuje. Ovo je načelo nastalo prema teoriji prema kojoj knjižnica mora zadovoljiti potrebu za obavijestima i publikacijama skupine korisnika kojoj je namijenjena. U praksi, knjižničari najčešće pokušavaju pomiriti oba načela na način da nabavljaju građu koju korisnici žele i koja im je potrebna, ali i onu koja će im pružiti osnovu za vlastiti razvoj i širenje interesa posebice imajući na umu da ne smiju provoditi cenzuru bez obzira na to smatraju li neku literaturu nekvalitetnom.³⁴ Kada je u pitanju selekcija građe na odjelima za mlade, to znači da će knjižničar nabaviti klasike kao što su Mali princ ili Lovac u žitu, ali će isto tako nabaviti i literaturu koja možda nije kvalitetna, ali je trenutno popularna (primjerice, razne trilogije i sage o vampirima, anđelima i sl.). Potrebno je naglasiti i kako su odjeli za mlade najčešće dio narodnih knjižnica pa su zbog nedostatka financijskih sredstava knjižničari često primorani voditi se isključivo načelom potražnje.³⁵ Prilikom izgradnje knjižnične zbirke za mlade važno je imati na umu da takvu zbirku ne čini skup knjiga namijenjenih populaciji mladih, već sva građa koja odgovara na zahtjeve, potrebe i interese mladih.³⁶

Nakladničko tržište namijenjeno mladima posljednjih godina doživljava ekspanziju, a proširio se i broj izvora dostupnih za odabir građe što znatno otežava posao knjižničara za mlade. Osim toga, publikacije više nisu isključivo tiskane, neke su dostupne samo u elektroničkom formatu pa knjižničar mora dobro poznavati svoje korisnike, njihove informacijske potrebe i

³³ Usp. Pattee, Amy S. Nav.dj. Str. 28-41.

³⁴ Usp. Tadić, Katica. Nav.dj.

³⁵ Usp. Evans, G. Edward; Zamosky Saponaro, Margaret. Nav.dj. Str. 75.

³⁶ Usp. Pattee, Amy S. Nav.dj. Str. 6.

tehnološku povezanost kako bi znao koji će format knjige odabrati. Selekcija je obično posao koji se obavlja na dva načina: redovito pregledavanje nove literature te ciljane potraga za literaturom vezanom uz određene teme.³⁷

Pri selekciji knjiga za mlade, knjižničari moraju imati na umu nekoliko kriterija:

- 1) građa mora odražavati poslanje i ciljeve knjižnice;
- 2) građa mora odgovarati korisničkim potrebama u obliku, temi i sadržaju;
- 3) građa mora biti dostupna mladima u pogledu jezika i formata;
- 4) građa mora odražavati suvremeno shvaćanje svijeta ili prepričavati povijest na razumljiv i kontekstualan način;
- 5) građa mora nadopunjavati zbirku i drugu literaturu istog područja;
- 6) građa mora odgovarati kvaliteti druge literature istog formata, sadržaja i teme;
- 7) građa mora biti odgovarajuće cijene u odnosu na vrijednost koju će doprinijeti zbirci.³⁸

Kako bi što uspješnije selektirali građu, knjižničari moraju biti upoznati s različitim izvorima – recenzentskim časopisima, promotivnim materijalima, blogovima, *listserverima*, bibliografijama, katalogima i sl.³⁹ U Hrvatskoj je dostupno nekoliko izvora koje knjižničarima mogu pomoći pri odabiru literature za mlade. CIP bilten (Knjige u tisku) serijska je publikacija koja obuhvaća cjelokupnu produkciju CIP zapisa na mjesečnoj bazi, a dostupan je u elektroničkom obliku na stranicama Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu.⁴⁰ Hrvatski centar za dječju knjigu nacionalna je sekcija međunarodne udruge IBBY (*International Board of Books for Young People*) na čijim se stranicama mogu pronaći podaci o najpoznatijim hrvatskim i svjetskim nagradama za književnost za djecu i mlade. Knjižničarima koji odabiru građu namijenjenu mladima najvažnije su nagrade Ivana Brlić-Mažuranić i Mato Lovrak, a od stranih Časna lista IBBY-ja – selekcija suvremene produkcije knjiga najboljih pisaca, ilustratora i prevodilaca zemalja članica.⁴¹ Na stranicama Komisije za knjižnične usluge za djecu i mlade Hrvatskoga knjižničarskog društva dostupne su liste knjiga, ali i neknjižne građe namijenjene mladima. Liste knjiga koje se preporučuju mladima objavljuju se jednom godišnje za proteklu godinu.⁴² Također, na stranicama različitih

³⁷ Usp. Pattee, Amy S. Nav.dj. Str. 91-94.

³⁸ Usp. Isto. Str. 103.

³⁹ Usp. Isto. Str. 91.

⁴⁰ Hrvatska nacionalna bibliografija: CIP - knjige u tisku. URL: <http://bibliografija.nsk.hr/cip/> (2016-09-01)

⁴¹ Hrvatski centar za dječju knjigu. URL: <http://www.kgz.hr/hr/knjiznice/hrvatski-centar-za-djecju-knjigu/2903> (2016-09-01)

⁴² Komisija za knjižnične usluge za djecu i mladež. URL: http://www.hkd.rustvo.hr/hr/strucna_tijela/17/publikacije/ (2016-09-01)

nakladničkih kuća (npr. Algoritam MK⁴³, Lumen⁴⁴, Knjižara Ljevak⁴⁵, Verbum⁴⁶, Kršćanska sadašnjost⁴⁷) moguće je pronaći liste knjiga za mlade koje trenutno imaju u ponudi. Postoji i nekoliko web portala koji se bave knjigom i čitanjem, a objavljuju i obavijesti o knjigama namijenjenima mladima. Najpoznatiji takav portal je booksa.hr na čijim se stranicama može naći popis najnovijih knjiga za tinejdžere.⁴⁸ Portal Najbolje knjige također objavljuje obavijesti o novim izdanjima za mlade⁴⁹, kao i portal Moderna vremena⁵⁰. Posljednjih godina u Hrvatskoj među mladima sve su popularniji blogovi koji objavljuju recenzije različitih knjiga pa tako i onih za mlade. Blogove obično ne vode profesionalci, već obični ljudi, zaljubljenici u knjigu i čitanje. Trenutno su u Hrvatskoj najpoznatiji blogovi Čitaj knjigu⁵¹, Učitaj se!⁵² i Bibliovca⁵³ na kojima se mogu pronaći i recenzije knjiga za mlade. Pri Gradskoj knjižnici Zadar aktivan je i blog Knjiški frikovi namijenjen tinejdžerima kojeg vode sami tinejdžeri, korisnici Knjižnice. Ovaj blog daje zanimljiv uvid u tinejdžersko razmišljanje i knjige koje im se sviđaju ili ne sviđaju.⁵⁴ Ipak, potrebno je imati na umu kako su blogerske recenzije obično pristrane i ne moraju odražavati kvalitetu.

4. Istraživanje

Istraživanje je provedeno intervjuiranjem djelatnika Odjela za djecu i mladež Gradske knjižnice Zadar. Također, analizirane su Smjernice za nabavu knjižnične građe Gradske knjižnice Zadar s obzirom na kriterije za selekciju građe za mlade navedene u literaturi. Ova

⁴³ Algoritam MK – knjige za tinejdžere i mlade. URL: <http://www.algoritam-mk.hr/knjige-za-tinejdze-re-i-mlade/CA/7133> (2016-09-01)

⁴⁴ Lumen – knjige za mlade. URL: <http://www.lumenizdavstvo.hr/knjige/knjige-za-mlade/5> (2016-09-01)

⁴⁵ Knjižara Ljevak – knjige za mlade. URL: <http://www.ljevak.hr/knjige/kategorija-5045> (2016-09-01)

⁴⁶ Verbum – vjerske knjige za mlade. URL: <http://verbum.hr/knjige/djeca-i-mladi/vjerske-knjige-za-mlade/> (2019-09-01)

⁴⁷ Kršćanska sadašnjost d.o.o. – knjige za mlade. URL: <http://www.ks.hr/knjige-za-mlade> (2016-09-01)

⁴⁸ booksa.hr. URL: <http://booksa.hr/> (2016-09-01)

⁴⁹ Najbolje knjige – literatura za mlade. URL:

http://www.najboljeknjige.com/content/katalog_naslova.aspx?GroupID=10 (2016-09-01)

⁵⁰ Moderna vremena – knjige. URL: <http://www.mvinfo.hr/knjige> (2016-09-01)

⁵¹ Čitaj knjigu. URL: <http://citajknjigu.com/> (2016-09-01)

⁵² Učitaj se!. URL: <http://ucitajse.blogspot.hr/> (2016-09-01)

⁵³ Bibliovca. URL: <http://www.bibliovca.com/> (2016-09-01)

⁵⁴ Knjiški frikovi. URL: <https://frikovi.wordpress.com/> (2016-09-01)

ustanova odabrana je jer se spomenuti Odjel u literaturi često spominje kao primjer dobre prakse rada s mladima.

4.1. Cilj istraživanja

Cilj istraživanja je dobiti uvid na koji se način gradi zbirka za mlade u Gradskoj knjižnici Zadar te kojim se smjernicama i kriterijima knjižničari vode prilikom izgradnje s posebnim naglaskom na uključivanje korisnika u proces nabave. Intervjuom je istraženo koju dob obuhvaćaju knjižnične usluge za mlade Gradske knjižnice Zadar, kojim se kriterijima njihovi knjižničari vode prilikom selekcije građe i izgradnje zbirke i uključuju li svoje korisnike u te postupke. Analiziranjem Smjernica za nabavu knjižnične građe Gradske knjižnice Zadar istraženi su dodatni aspekti izgradnje zbirke i selekcije građe namijenjene mladima.

4.2. Metodologija

Istraživanje je provedeno metodom intervjua djelatnika Odjela za djecu i mladež Gradske knjižnice Zadar. Intervju se sastojao od 15 pitanja koja su grupirana u četiri skupine. Prva skupina odnosi se na pitanje dobi korisnika, a cilj je bio saznati koju točno dobnu skupinu obuhvaća rad s mladima u spomenutoj knjižnici. Druga skupina obuhvaća pitanja o tome kako knjižničari u razvoj usluga uključuju svoje korisnike. Treća skupina odnosi se na smjernice kojima se knjižničari vode pri izgradnji zbirke za mlade, postoji li pisani dokument o tome i koje su njegove najznačajnije upute. Četvrta skupina obuhvaća pitanja o samoj selekciji građe, izvorima koje koriste i kriterijima prema kojima odabiru literaturu.

Intervju se sastoji od sljedećih pitanja:

- 1) Koju dobnu skupinu obuhvaćaju vaši programi i usluge za mlade?
- 2) Kako ste odredili dob (iskustvom rada s mladima ili pomoću stručne literature)?
- 3) Koriste li usluge za mlade i korisnici drugih dobnih skupina? Kojih?
- 4) Uključujete li korisnike u izgradnju zbirke? Na koji način?
- 5) Utječu li korisnici na odabir literature i na koji način?
- 6) Ima li Gradska knjižnica Smjernice za izgradnju knjižničnih zbirke za mlade?

- 7) Kojim se načelima i u kojoj mjeri vodite prilikom selekcije građe za mlade – načelom vrijednosti ili načelom potražnje?
- 8) Koje izvore koristite pri odabiru literature za mlade?
- 9) Postoje li u Hrvatskoj časopisi koji recenziraju literaturu za mlade? Koristite li se njima? Koristite li se nekim stranim časopisima?
- 10) Na koji način surađujete s nakladnicima?
- 11) Koristite li bibliografije kao pomoć pri odabiru literature za mlade?
- 12) Koristite li preporuke Hrvatskog centra za dječju knjigu i IBBY-ja?
- 13) Koristite li preporuke Komisije za knjižnične usluge za djecu i mladež?
- 14) Koristite li neke web izvore prilikom selekcije (nakladničke web stranice, portali koji se bave knjigom i čitanjem, blogovi)?
- 15) Vodite li se još nekim kriterijima prilikom odabira? Kojima?

Smjernice za nabavu Gradske knjižnice Zadar analizirane su prema kriterijima za selekciju građe za mlade koje navodi Pattee:

- 1) građa mora odražavati poslanje i ciljeve knjižnice;
- 2) građa mora odgovarati korisničkim potrebama u obliku, temi i sadržaju;
- 3) građa mora biti dostupna mladima u pogledu jezika i formata;
- 4) građa mora odražavati suvremeno shvaćanje svijeta ili prepričavati povijest na razumljiv i kontekstualan način;
- 5) građa mora nadopunjavati zbirku i drugu literaturu istog područja;
- 6) građa mora odgovarati kvaliteti druge literature istog formata, sadržaja i teme;
- 7) građa mora biti odgovarajuće cijene u odnosu na vrijednost koju će doprinijeti zbirci.

4.3. Rezultati intervjua

Knjižničari Odjela za djecu i mladež Gradske knjižnice Zadar dob kojoj su namijenili programe i usluge za mladež odredili su „temeljem iskustva rada s mladima“. Kao donju granicu odredili su 12. godinu života, dok gornja granica nije određena. Osim mladih, usluge koriste i njihovi roditelji i drugi odrasli, npr. „umirovljenici koji koriste zbirku za kreativni rad“. Korisnici su u izgradnju zbirke i selekciju građe uključeni kroz upite za određenom literaturom koje postavljaju knjižničarima, uključuju ih „na osnovi osluškivanja njihovih upita za određenom literaturom“.

Gradska knjižnica Zadar nema posebno oblikovane smjernice koje se odnose na izgradnju knjižničnih zbirki za mlade, već Smjernice za nabavu knjižnične građe koje se odnose na cijelu knjižnicu i na koje se, prilikom nabave, pozivaju i knjižničari Odjela za djecu i mladež.

Prilikom selekcije knjižnične građe za mlade knjižničari Gradske knjižnice Zadar vode se podjednako kriterijem vrijednosti i potražnje jer su „nerijetko uvjetovani nakladničkom produkcijom, koja nije uvijek odraz vrijednosti pojedinih naslova“. Pri odabiru literature, koriste se hrvatskim recenzentskim časopisima „npr. Književnost i dijete“ te nakladničkim katalogima i biltenima koje im nakladnici sami šalju. U obzir se uzima i stanje fonda, zahtjevi i potražnja korisnika te „dobra ponuda na Interliberu“. Od web izvora koriste samo mrežne stranice nakladnika kako bi „dobili uvid u njihove biltene prinova i sl.“. Pri selekciji ne koriste bibliografije i preporuke Hrvatskog centra za dječju knjigu i IBBY-ja.

4.4. Rezultati analize

Prema Smjernicama, poslanje Knjižnice je „približiti informacije, znanje i kulturu žiteljima grada Zadra, Zadarske županije i njihovim gostima, odgovoriti na potrebe i zahtjeve korisnika odabranim, stručno utemeljenim *in situ* i mrežnim uslugama kojima se potiče čitanje, pridonosi nepristranoj obaviještenosti građana, obrazovanju i bogaćenju kulturnoga života svakog pojedinca u zajednici“, a građa koju nabavljaju to poslanje odražava na način da odgovara na stvarne obrazovne i kulturne potrebe lokalne zajednice, razvija informacijsku pismenost te promiče čitanje, osobito kod djece i mladih. Nabavlja se građa koja će odgovoriti na potrebe različitih skupina korisnika među kojima su i mladi.

Knjižnična građa koja se nabavlja, a odnosi se na mlade su knjige, periodika, audiovizualna i multimedijaska građa, društvene igre, stripovi, muzikalije, računalne igre, elektronički izvori u fizičkom obliku (CD-ROM) te pristup online bazama podataka. Knjižničari nastoje predvidjeti potencijalne potrebe korisnika koje prate razvoj informacijsko-komunikacijskih tehnologija – pozivajući se na IFLA-ine Smjernice za audiovizualnu i multimedijasku građu prema kojima bi u knjižnicama i srodnim ustanovama politika izgradnje zbirki trebala uključivati izvore na različitim medijima. U Smjernicama se navodi i kako se prilikom nabave građe pozornost posvećuje i nacionalnim manjinama što je izrazito važno za mlade kojima hrvatski nije materinji jezik.

U Smjernicama je jasno naznačeno kako „Gradska knjižnica Zadar ne provodi cenzuru djela“, ni prema sadržaju, ni prema autoru te kako se nabava kontroverznih djela vezuje uz „opremljenost naslova predgovorima, pogovorima i ostalim popratnim kritičkim tekstovima“.

Kriteriji kojima se knjižničari vode prilikom nabave građe u Gradskoj knjižnici Zadar su:

- 1) ugled autora i nakladnika,
- 2) interes korisnika,
- 3) pozicioniranost naslova na listama bestselera koje su kreirali ugledni mediji,
- 4) stil i jezik,
- 5) novost i relevantnost teme,
- 6) dubina razrade teme,
- 7) reference u literaturi,
- 8) način obrade teme (objektivnost autora),
- 9) opremljenost djela bibliografskim podacima, kazalima, predgovorima,
- 10) kvaliteta prijevoda,
- 11) lektura, korektura,
- 12) cijena,
- 13) fizičke karakteristike (uvez, izgled, vrsta i kvaliteta papira, tisak),
- 14) tehnički aspekti (mogućnost korištenja),
- 15) recenzije uglednih autora,
- 16) anticipacija potreba potencijalnih korisnika i
- 17) evaluacija zbirke s obzirom na učestalost korištenja.⁵⁵

4.5. Rasprava

Rezultati su pokazali kako je donja granica dobi koju obuhvaćaju usluge za mlade Gradske knjižnice Zadar 12. godina života, dok gornja nije određena. U Smjernicama za nabavu knjižnične građe mladi nisu navedeni kao zasebna skupina, već se spominju u sintagmi "djeca i mladi" pa su se knjižničari pri određivanju dobi vodili vlastitim iskustvom. Tako određena dob u skladu je s teorijskim navodima, posebice IFLA-inim Smjernicama za knjižnične usluge za mladež u kojima se navodi kako svaka knjižnica na temelju istraživanja vlastite

⁵⁵ Smjernice za nabavu knjižnične građe u Gradskoj knjižnici Zadar. URL: www.gkzd.hr/pdf/dokumenti/smjernice.pdf (2016-09-16)

zajednice treba odrediti dobna ograničenja. U skladu sa činjenicom da velik broj korisnika usluga za mlade još nije dostignuo punoljetnost, korisnici Odjela su i njihovi roditelji. Osim toga, korisnici su i drugi odrasli (primjerice, umirovljenici koji koriste zbirku za kreativan rad).

Uključenost korisnika u izgradnju zbirke i selekciju građe za mlade u Gradskoj knjižnici Zadar provodi se isključivo kroz upite na informacijskom pultu, a iz odgovora je moguće zaključiti i kako knjižničari ne smatraju potrebnim ili ne poznaju nove modele usluga kojima bi svoje korisnike aktivno uključili u ove postupke. Smjernice također ne predviđaju ovakvu vrstu usluga za korisnike. Ovakav pristup kosi se s najnovijim istraživanjima prema kojima su današnji korisnici (Google generacija) korisnička skupina koja zahtijeva aktivni angažman i uključivanje u različite društvene procese.

Smjernice na koje se knjižničari pozivaju pri izgradnji zbirke za mlade su Smjernice za nabavu knjižnične građe koje se odnose na sve odjele Knjižnice. Smjernice donose kriterije za selekciju građe, ali ne navode specifičnosti selekcije za pojedine odjele što bi, prema teorijskim preporukama, trebale. Kako navodi Pattee, one mogu postojati kao zaseban dokument ili mogu biti integrirane u Smjernice koje se odnose na cijelu knjižnicu. Kriteriji za odabir građe koji se navode u Smjernicama su brojni, a odnose se na ugled i objektivnost autora i nakladnika, kvalitetu teksta i tiska, predviđeni ili izraženi interes korisnika, fizičke karakteristike i tehničke aspekte te cijenu. Nabava građe uključuje i odgovaranje na potrebe današnjih korisnika za tehnologijom i umrežavanjem. Prilikom selekcije građe za mlade knjižničari na Odjelu za djecu i mladež vode se podjednako načelom vrijednosti i načelom potražnje jer, kako navode, često su uvjetovani nakladničkom produkcijom koja ne garantira kvalitetu.

U Smjernicama je posebno naglašeno kako Knjižnica ne provodi cenzuru što je izrazito važno kada su u pitanju mladi – mnogi odrasli, smatrajući kako ih štite od štetnih utjecaja, pokušavaju mladima ograničiti pristup određenoj građi. Ovakvi pokušaji kose se s mnogim službeno priznatim dokumentima koji mladima osiguravaju pravo na informaciju, te s knjižničnim načelom kojeg je već početkom 20. stoljeća prepoznala Margaret Edwards: mladi moraju čitati o životu onakav kakav on jest.

Prilikom odabira građe, knjižničari Gradske knjižnice Zadar koriste nakladničke kataloge i biltene koji im nakladnici s kojima surađuju sami šalju. Koriste također i recenzentske časopise kao što je, primjerice, časopis Književnost i dijete, dok strane časopise ne koriste. Na

pitanje o preporukama Komisije za knjižnične usluge za djecu i mladež, knjižničari su odgovorili kako njihovi djelatnici sudjeluju u kreiranju istih. Ovakav angažman zaposlenika izrazito je važan za knjižnicu jer znači da knjižnica posjeduje nezamjenjive ljudske resurse koji dobro poznaju svoju korisničku skupinu. Od web izvora, knjižničari koriste isključivo nakladnička mrežna mjesta kako bi se upoznali s njihovom ponudom. Konačno, kriteriji koje još uzimaju u obzir su stanje fonda te zahtjevi i potražnja korisnika. Knjižničari su naveli i kako svake godine pregledavaju ponudu na sajmu knjiga Interliber. Pri selekciji ne koriste bibliografije te preporuke Hrvatskog centra za dječju knjigu kao ni Časnu listu IBBY-ja. S obzirom da su knjige na spomenutoj listi najbolja ostvarenja dječje književnosti i književnosti za mlade, knjižničari bi ju svakako trebali uzimati u obzir.

Iz svega navedenog možemo zaključiti kako je Gradska knjižnica Zadar opskrbljena stručnim kadrom koji poznaje principe selekcije građe i uspješno gradi zbirku za mlade. Ipak, njihov je pristup pomalo tradicionalan i mladim korisnicima ne pruža ono što njima najviše odgovara, a to je sudjelovanje u stvaranju zbirke koje će oni sami koristiti.

5. Zaključak

Mladi, skupina knjižničnih korisnika u drugoj dekadi života, čine četvrtinu knjižničnih korisnika. Današnje generacije mladih, zahvaljujući razvoju tehnologije i ekspanziji informacijskog okruženja, drugačije su od prethodnih. Današnji korisnici pripadnici su Google generacije koju obilježava internet kao glavno sredstvo zabave, komunikacije, ali i učenja. Knjižničari moraju dobro upoznati navike ove generacije kako bi mogli odgovoriti na njihove zahtjeve i potrebe.

Izgradnja knjižničnih zbirki za mlade složen je proces u kojem se od knjižničara očekuje poznavanje korisničke skupine i njenih potreba, poznavanje teorije i prakse izgradnje zbirki kao i niz osobnih vještina kao što su spremnost na suradnju, otvorenost za promjene i entuzijizam u poslu. Knjižničar bi trebao poznavati i brojne izvore koji mu mogu pomoći pri selekciji građe za mlade. To su prvenstveno nakladnički katalozi i bilteni, a zatim i brojni

izvori dostupni na internetu – popisi dobitnika nagrada za najbolju književnost za mlade, preporuke stručnih organizacija te nakladničke web stranice i blogovi.

Sve to trebala bi odražavati i njegova zbirka – mora odgovarati potrebama mladih, odražavati demokratska načela i pratiti trenutne trendove u književnosti za mlade. Mladi danas zahtijevaju angažman u svim sferama života, a to se odrazilo i na knjižnice koje sve više prepoznaju važnost suradnje s mladima u izgradnji zbirki i programa.

Gradska knjižnica Zadar, čiji se Odjel za mlade u literaturi često spominje kao primjer dobre prakse rada s mladima, selekciju građe i izgradnju zbirki shvaća tradicionalno i ne razmišlja o tome da mlade uključi u proces izgradnje zbirki. U budućim istraživanjima potrebno je ispitati stanje u drugim hrvatskim knjižnicama kao i potrebe ove korisničke skupine kako bi se uvidjelo je li potrebno uvesti promjene kada su u pitanju usluge i programi za mlade u Hrvatskoj.

Literatura

Anić, Vladimir; Goldstein, Ivo. Rječnik stranih riječi. Zagreb: No vi liber, 1999.

Algoritam MK – knjige za tinejdžere i mlade. URL: <http://www.algoritam-mk.hr/knjige-za-tinejdzere-i-mlade/CA/7133> (2016-09-01)

Bibliovca. URL: <http://www.bibliovca.com/> (2016-09-01)

booksa.hr. URL: <http://booksa.hr/> (2016-09-01)

Čitaj knjigu. URL: <http://citajknjigu.com/> (2016-09-01)

Evans, G. Edward; Zarnosky Saponaro, Margaret. Developing library and information center collections. 5th ed. Westport, Connecticut; London: Libraries Unlimited, 2005.

Higins, Sjuzan I. Javne biblioteke i službe za mlade. Beograd: Narodna biblioteka Srbije, 2009.

Hrvatska nacionalna bibliografija: CIP - knjige u tisku. URL: <http://bibliografija.nsk.hr/cip/> (2016-09-01)

Hrvatski centar za dječju knjigu. URL: <http://www.kgz.hr/hr/knjiznice/hrvatski-centar-za-djecju-knjigu/2903> (2016-09-01)

Internationale Jugendbibliothek. URL: <http://www.ijb.de/en/about-us/iyl-history.html> (2016-09-01)

Knjiški frikovi. URL: <https://frikovi.wordpress.com/> (2016-09-01)

Knjižara Ljevak – knjige za mlade. URL: <http://www.ljevak.hr/knjige/kategorija-5045> (2016-09-01)

Knjižnica Medveščak – Odjel za mladež "Idi pa vidi". URL: <http://www.kgz.hr/hr/knjiznice/knjiznica-medvescak/odjeli-239/odjel-za-mladez-idi-pa-vidi/241> (2016-09-01)

Komisija za knjižnične usluge za djecu i mladež. URL: http://www.hkdrustvo.hr/hr/strucna_tijela/17/publikacije/ (2016-09-01)

Kršćanska sadašnjost d.o.o. – knjige za mlade. URL: <http://www.ks.hr/knjige-za-mlade> (2016-09-01)

Lumen – knjige za mlade. URL: <http://www.lumenizdavstvo.hr/knjige/knjige-za-mlade/5> (2016-09-01)

Najbolje knjige – literatura za mlade. URL: http://www.najboljeknjige.com/content/katalog_naslova.aspx?GroupID=10 (2016-09-01)

Moderna vremena – knjige. URL: <http://www.mvinfo.hr/knjige> (2016-09-01)

Pattee, Amy S. Developing library collections for today's young adults. Lanham; Toronto; Plymouth, UK: The Scarecrow Press, Inc., 2014.

Schmitt, Rita. Knjižnice za mladež u Njemačkoj. // Nove usluge za korisnike narodnih knjižnica / Rita Schmitt. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba; Goethe institut, 2004.

Smjernice za nabavu knjižnične građe u Gradskoj knjižnici Zadar. URL: www.gkzd.hr/pdf/dokumenti/smjernice.pdf (2016-09-16)

Smjernice za knjižnične usluge za mladež: prerađeno izdanje smjernica koje 1996. objavio Stalni odbor Sekcije knjižnica za djecu i mladež / priređivači Pat Muller i Ivan Chew. Web 2.0 i knjižnične usluge za mladež: uvod za knjižničare / priredio Ivan Chew. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2009.

Stričević, Ivanka; Jelušić, Srećko. Knjižnične usluge za mlade: modeli i koncepti. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 53, 1(2010), str. 1-34.

Tadić, Katica. Rad u knjižnici: priručnik za knjižničare. URL: <http://dzs.ffzg.unizg.hr/text/katm.htm> (2016-09-01)

Učitaj se! URL: <http://ucitajse.blogspot.hr/> (2016-09-01)

Verbum – vjerske knjige za mlade. URL: <http://verbum.hr/knjige/djeca-i-mladi/vjerske-knjige-za-mlade/> (2019-09-01)

Walter, Virginia A.; Meyers, Elaine E. Teens and libraries: getting it right. Chicago: American Library Association, 2003.

Developing library collections for young adults

Abstract

The most sensitive user group in libraries are young adults – people aged 12 to 20. Materials selected for young adults has to address their intellectual, emotional and social needs to help them successfully transition from childhood to adulthood. Collection development consists of selection, acquisition, weeding and assesment. In order to develop quality collections, librarians create a collection development policy based on the research of their users' needs. The policy is also a base for the selection – a process of choosing the proper materials.

This thesis, based on literature regarding working with young adults and collection development, researches basic assumptions and conditions for developing quality collections for young adults, as well as the issues regarding this specific user group. Special attention was given to the selection and criteria librarians use when selecting the materials for young adults. In order to question theoretic discoveries, the processes of developing services and collections for young adults in Public library Zadar were researched. The librarians working in their Childrens' and young adults' department were interviewed to determine the age group their services for young adults are intended for, which criteria and sources they use when selecting materials for young adults and whether they develop those services and collections in partnership with young adults. Also, the Guidelines for acquisition of materials in Public library Zadar were analyzed considering the criteria for selecting materials for young adults discovered in literature.

Keywords: young adults; youth services; libraries and young adults; collection development; selection of materials